

בס"ד, אדר תשפ"א

משמעות שבירת הלוחות – כי תשא

א. ספר שמות פרק לב

(ז) וַיִּדְבֹר יְדֹד אֶל מֹשֶׁה לֵּךְ רַד כִּי שָׁחַת עִמָּךְ אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ מֵאֲרָץ מִצְרַיִם: (ח) סְרוּ מֵהָר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתֶם עֲשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסֹּכָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיִּזְבְּחוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלִיף מֵאֲרָץ מִצְרַיִם: (ט) וַיִּכְּן וַיִּרְד מֹשֶׁה מִן הָהָר וַיִּשְׁנֵי לַחֹת הָעֵדֻת בְּיָדוֹ לַחֹת כְּתָבִים מְשֻׁנֵי עֵבְרִיָּהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתָבִים: (טז) וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה וְהַמְּקָתֵב מְקָתֵב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלְּחֹת: (יט) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמִּחְנֶה וַיִּרְא אֶת הָעֵגֶל וּמַחֲלַת וַיַּחַר אַף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַף מִיָּדוֹ אֶת הַלְּחֹת וַיִּשְׂבֵר אֹתָם תַּחַת הָהָר:

ב. ספר דברים פרק ט

(טז) וַאֲרָא וְהִנֵּה חֲטָאתֶם לַיְדֹד אֱלֹהֵיכֶם עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֵגֶל מִסֹּכָה סִרְתֶּם מֵהָר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתֶם יְדֹד אֶתְכֶם: (יז) וְאַתֶּפֶשׁ בְּשֵׁנֵי הַלְּחֹת וְאֶשְׁלַכְם מֵעַל שְׁתֵּי יָדַי וְאֶשְׂבְּרֶם לְעֵינֵיכֶם:

ג. רבנו בחיי על שמות פרק לב פסוק טז

יש לתמוה על משה עבד ה' נאמן ביתו, איך ערב לבו לשבר הלוחות שהיו מכתב אלהים, ואם ישראל חטאו ולא היו ראויים אל התורה, היה לו להחזיר התורה לאכסניא שלה ולבקש מאת הקב"ה מה יעשה בה. אילו מלך בשר ודם שולח כתבו חתום ביד עבדו נאמן ביתו לשרי המלכות והם אינם רוצים לקבלו, ראוי העבד הנאמן להחזירו אל המלך, לא שינהוג בו בזיון ויקרענו.

ד. תלמוד ירושלמי מסכת תענית דף כג/א

ר' שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: הלחות היו אורכן ששה טפחים, ורחבן שלשה. והיה משה תפוש בטפחיים, והקב"ה בטפחיים, וטפחיים ריוח באמצע, כיון שעשו ישראל אותו מעשה, ביקש הקב"ה לחוטפן מידו של משה, וגברה ידו של משה וחטפן ממנו. הוא שהכתוב משבחו בסוף ואומר: 'ולכל היד החזקה', ייא שלמא על ידה דגברת עליה מינאי.

ה. אבות דרבי נתן פרק שני

נטלן וירד והיה שמח שמחה גדולה. כיון שראה אותו סרחון שסרחו במעשה העגל, אמר: היאך אני נותן להם את הלוחות?! מזיקני אותן למצות חמורות ומחייבני אותן מיתה לשמים, שכן כתוב בהן 'לא יהיה לך אלהים אחרים על פני'. חזר לאחוריו וראו אותו שבעים זקנים ורצו אחריו הוא אחז בראש הלוח והן אחזו בראש הלוח חזק כחו של משה מכולן שנא' (דברים לד) ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל.

ו. באר יצחק, שמות, כי תשא

הנה מעשה שבירת הלוחות נראה זר ומתמיה, וידמה זה מפעולות החימה, ואין לשבר אפילו כלי קל בחמתו, ואף כי דבר קדוש ויקר?

ז. רמב"ן, שמות לב, לט.

לא נמנע משה בכל זה מלשבר אותם, כי חרה לו בראותו המעשה הרע ההוא, ולא יכול להתאפק.

ח. העמק דבר על שמות פרק לב פסוק טו

שמשה התחכם ולא שבר את הלוחות בהיותו בהר כשאמר לו ה' ממעשה העגל והוחלט אצלו לשברם... אלא משום שרצה משה לשבר את לבב העם ולהסעיר דעתם בראותם אשר משה משבר לעיניהם סגולה נפלאה כזו ויהיו נעצבים עד שלא ימצאו ידיהם למחות ביד משה על כל מה.

ט. אברבנאל על שמות - פרק לב פסוק טו-כד

והנה, לא שבר אותם בהר כשידע עוון העגל, והביאם ושרבם במחנה. לפי שישראל, אם לא היו רואים את הלוחות ומעשה ה' כי נורא הוא בהם, לא היה להם יגון ואנחה על שבירתם. כי יותר תתפעל הנפש ממה שיראה האדם בעיניו, ממה שישמע מפי המגידיים. ולכך הביאם מההר להראותם להם ולשרבם לעיניהם. וכן אמר במשנה תורה (דברים ט, יז): "ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשרם לעיניכם".

י. מדרש רבה דברים פרשה ג פסקה יא

ירד משה מן הרקיע והיו הלוחות בידו ולא שברן עד שראה בעיניו, מנין? שנאמר (שמות לב) 'ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל', אותה שעה 'ויחר אף משה וישלך מידו את הלוחות'. אמר לו הקב"ה: משה, לא היית מאמין לי שעשו להן עגל!?

יא. ספורנו עה"ת ספר שמות פרק לב פסוק יט

כשראה שהיו שמחים בקלקול שעשו... ובזה התקצף ונואש שיוכל לתקון המעוות באופן שיחזרו לתמותם, ויהיו ראויים לאותן הלוחות:

יב. רמב"ן דברים פרק ט

עד כי בראותי אתכם משחקים לפני העגל לא יכלתי להתאפק ושרבתי הלוחות.

יג. אלשיך שמות פרק לב

כן בעוברי רצונו יתברך החוטא ומתעצב יש לו תקוה לשוב ליתקן, אך השמח בעונו אבדה תקוותו ח"ו. על כן כאשר הוגד לו מפי הגבורה לא הוגד לו היותם שמחים ובלתי מתחרטים על עונם, ועל כן לא חרה אפו מאד. אך בראות העגל ומחולות שהיו שמחים לאידם, אז ויחר אף משה כו' וישבר כו':

יד. רש"י הירש שמות פרק לב פסוק יט

כל עוד אמונת ההבל האלילית בכל צורה שהיא עולה על יסוד שגיון הרוח ומצטמצמת בתחום השכל בלבד, - עדיין יש תקוה שבמקום השגיון תבוא הדעת, ובמקום אמונת ההבל - האמת, ובנקל יחזרו למוטב. אולם אם אמונת ההבל האלילית עברה מתחום התעייה הרוחנית אל תחום השחתת המידות והמעשים בחיי המוסר, וההוללות החושנית מתקדשת בריש גלי על מזבח השגיון, - או אז מתדבקת החושניות אל השרשים המציעים לה את המזון הרצוי לה כל כך, וכשם שקל ללמד דעת את העם כל עוד הוא שוגה בחיי רוחו בלבד, כן קשה לתקן את מידות העם ששקע בהשחתה מוסרית, ואז קשה גם ללמד אותו דעת. כל עוד ידע משה רק על אודות העגל והאלהתו, עדיין קיווה שיוכל להקים מקום טהרה לתורה בקרב העם, והוא לקח בידו את עדות התורה ברדתו מן ההר. אולם כאשר ראה את העגל ואת המחולות שערכו מסביבו, נוכח לדעת שהשגיון האלילי - כדרך העולם - כבר הביא לידי התפרקות יצרי החושניות, ואז הבין שתחילה יש להחזיר את העם למוטב, למען התורה הזאת. ללא היסוסים, ובשתי ידי כאחד - יָדוּ רִיבּוּי שְׂבָאֲחוֹת - השליך את הלוחות וישבר אתם. על - ידי המעשה הזה הכריז בכל תוקף, שהעם במצבו הנוכחי איננו ראוי ואיננו כשיר לקבל את התורה הזאת:

טו. עקידת יצחק שמות שער נג (פרשת כי תשא)

או שמא עשו דבר מגונה וכנה אותו לעגל מסכה... וגם אם עשו שלא היו כולם בחטא... ואפילו שחטאו כבר יחזרו בהם... ואולי אלו המחשבות וכיוצא היו סיבה לשלא שבר הלוחות, עד שבא אצלם והכיר שהיו דברים כהווייתן עם שזו אינה שאלה חמורה כי ברית כרותה לעיניים שיתפעל האדם למראיהן יותר ממה שיתפעל למשמע אזניו אף על פי שלא יהיה במה ששמע שום ספק:

טז. רש"י על דברים פרק לד פסוק יב

ולכל היד החזקה - שקבל את התורה בלוחות בידיו:

ולכל המורא הגדול - נסים וגבורות שבמדבר הגדול והנורא:

לעיני כל ישראל - שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם שנאמר ואשרם לעיניכם, והסכימה דעת הקב"ה לדעתו שנאמר 'אשר שברת ישר כחך ששברת':

יז. מדרש רבה שמות פרשה מג פסקה א

למה הדבר דומה? לשר ששלח לקדש אשה עם הסרסור, הלך וקלקלה עם אחר. הסרסור שהיה נקי מה עשה, נטל את כתובתה מה שנתן לו השר לקדשה וקרעה, אמר: **מוטב שתדון כפנויה ולא כאשת איש**. כך עשה משה, כיון שעשו ישראל אותו מעשה, נטל את הלוחות ושברן... ועוד אמר משה: מוטב נידונין כשוגגין ואל יהו מזידין למה שהיה כתוב בלוחות (שם כ) אנכי ה' אלהיך ועונשו אצלו זובח לאלהים יחרם לפיכך שבר את הלוחות.

יח. אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ב

רבי יוסי הגלילי אומר: אמשול לך משל למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שאמר לשלוחו צא וקדש לי נערה יפה וחסודה ומעשיה נאים. הלך אותו שליח וקדשה. לאחר שקדשה הלך ומצאה שזינתה עם אחר. מיד היה דן ק"ו מעצמו ואמר: אם אני נותן לה כתובה מעכשיו נמצא מחייבה מיתה ונפטרה מאדוני לעולם. כך היה משה הצדיק דן ק"ו מעצמו ואמר: האיך אני נותן להם לישראל את הלוחות הללו מזקיני אותן למצות חמורות ומחייבני אותן מיתה... אלא אחוז בהן ואשברם.

יט. קהלת רבה א

רשב"י אומר: כתוב 'כי כימי העץ ימי עמי' ואין עץ אלא תורה שנאמר: 'עץ חיים היא', וכי מי נברא בשביל מי, התורה בשביל ישראל או ישראל בשביל התורה? לא תורה בשביל ישראל, ומה תורה שנבראת בשביל ישראל הרי היא קיימת לעולמי עולמים, ישראל שנבראו בזכותם על אחת כמה וכמה".

כ. אליהו רבה יד:

פעם אחת הייתי עובר ממקום למקום, מצאני אדם אחד... ואמר לי: רבי, שני דברים יש בעולם ואני אוהבם בלבבי אהבה גמורה ואלו הן: תורה וישראל, אבל איני יודע איזה מהן קודם. אמרתי לו: בני, דרכן של בני אדם אומרים התורה קדמה אבל אני אומר: ישראל קדמו".

כא. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פז/א

שבר את הלוחות. מאי דריש? אמר: ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות, אמרה תורה: 'וכל בן נכר לא יאכל בו', התורה כולה [כאן] וישראל מומרים, על אחת כמה וכמה.

כב. ספר פנים יפות על שמות פרק לב פסוק לא

ובדרך דרש אמרתי מה שהזכיר העשייה משום שאחז"ל [שם] שע"י שבירת הלוחות נעשים כפנויה, והיינו שהלוחות היו הקידושין והנה אם היה משה שליח הולכה מאת הש"י, א"כ כיון שלא מסר הלוחות לישראל נתבטלו הקידושין, אבל אם נאמר שהיה משה שליח קבלה שהרי היה שליח מישראל לקבל הלוחות, א"כ מיד שבאו לידי משה נתקדשו ולא נתבטלו הקידושין בשבירת הלוחות, אבל לפי הלשון שאחז"ל בפי ר"ע [פז]. ששיבר הלוחות מפני שהיו ח"ו ישראל מומרים וק"ל [ספר גט פשוט סי' קכ"ג, סק"ז] דמומר אין לו שליחות, א"כ נתבטל השליחות קודם שקיבל משה את הלוחות, והיינו דאמר חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו, שבשעת עשייה כבר נעשו מומרים ובטל השליחות, וכבר כתבנו בר"פ זו יישוב על קושיא שהזכיר העשייה:

כג. אבות דרבי נתן פרק שני

נסתכל בהן וראה שפרח כתב מעליהן, אמר: היאך אני נותן להם לישראל את הלוחות שאין בהם ממש, אלא אחוז ואשברם שנאמר (שם ט) 'ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם'.

כד. מדרש רבה שמות פרשה מו פסקה א

ראה שאין לישראל עמידה וחבר נפשו עמהם ושבר את הלוחות, ואמר להקב"ה: הם חטאו ואני חטאתי ששברתי הלוחות, אם מוחל אתה להם אף לי מחול, שנאמר 'ועתה אם תשא חטאתם', כן לחטאתי מחול, 'ואם אין' אתה מוחל להם, אל תמחול לי, אלא 'מחני נא מספרך אשר כתבת'. א"ר אחא: לא זו משם עד שפנה חטייה שלהם שנאמר ויפן וירד משה כיון שפנה חטייה שלהם אמר משה הרי היה לישראל מי שיבקש עליהם אני מי יבקש עלי התחיל מצטער על שבור הלוחות ואמר לו הקב"ה אל תצטער בלוחות הראשונות שלא היו אלא עשרת הדברות לבד ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות הה"ד (איוב יא) ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושיה ולא עוד אלא שאתה מבושר שמחלתי לך על חטייה שלך שנאמר (שם) ודע כי ישה לך אלוה מעונך.

כה. ספר שפת אמת - שמות - פרשת תשא - שנת [תרל"ז]

במדרש וישבר אותם כו'. כיון שראה מרע"ה שאין לישראל עמידה חבר עצמו עמהם הם חטאו ואני חטאתי כו' ע"ש. ואין מובן. וגם קשה הא איתא שראה אותיות פורחות באויר לכן שיבר אותם כו'. ונראה ביאור העניין כי בוודאי התורה תלוי בהכנת בני ישראל שהם מקבלי התורה. וכתוב חרות על הלוחות חירות מיצה"ר. ממלאך המות. ממייתה כו'. וקשה מה פירוש על הלוחות. רק כפי מה שנחקק ונחרת הארת התורה בלבנות בני ישראל, כך נחקקו האותיות בלוחות גם כן. שעיקר הכתיבה בלב כמ"ש 'כתבם על לוח לבד'. ולכן כשחטאו בני ישראל אותיות פורחות כו'.

אמנם משה רבנו עליו השלום לא חטא באמת. והיה בכחו להחזיק התורה כמו שאמר לו הקב"ה ואעשה אותך לגוי גדול. אך כי מסר נפשו בעבור בני ישראל, ולא רצה לפרוד עצמו מהם. ועי"ז שחבר עצמו עמהם ולא נפרש מהם. שהי' חביב אצלו כללות בניי מהלוחות. שהיה יודע רצון הבורא שכנסיי חביבין אליו מהכל. ועי"ז גופא היו האותיות פורחות כנ"ל. ולכן שיבר אותן כנ"ל. ובאמת עי"ז שחיבר עצמו לכללות בניי עי"ז תיקן אותם. כי כמו שהי' הוא עמהם באופן זה ההתכללות לא חטאו כי בשעת החטא לא הי' עמהם.

וכעין זה שמעתי מפה קדוש א"י מו"ר זצ"ל שפי' מה שאמרו חז"ל שאמר אנכי הי' אלקיך בלשון יחיד ליתן פתחון פה למשה לי אמרת ולא להם. ופי' שודאי הציווי הי' לכלל ישראל. אך כמו שהם אחדות אחד ודבוקים במשה רע"ה שהוא המייחד אותם באופן זה הציווי שנאמר אליו הוא להם כי הוא אחדות אחד עמהם. ונמצא זה פתחון פה על החטא כי בוודאי קודם החטא נפלו מזאת האחדות. ונמצא שלא הי' הציווי להם כלל בזה המדריגה. אך החטא הוא מה שבאו לידי כך ליפול מכללות האחדות. אבל אינו חמור כמו גוף החטא עכ"ל ז"ל.

כו. משך חכמה על שמות פרק לב פסוק יט

ואל תדמו כי המקדש והמשכן המה ענינים קדושים בעצמם, חלילה, השי"ת שורה בתוך בניו, ואם 'המה כאדם עברו בריתי' (עי' הושע ו, ז) - הוסר מהם כל הקדושה. והמה ככלי חול, 'באו פריצים ויחללוה' (עי' יחזקאל ז, ב). וטיטוס נכנס לקדש הקדשים וזונה עמו (גטין נו:), ולא ניזוק, כי הוסר קדושתו. ויותר מזה, הלוחות, 'מכתב אלקים', המה אינם קדושים בעצמם, רק בשבילכם, וכאשר זנתה כלה בתוך חופתה (עי' שבת פח:), - המה נחשבים לנבלי חרש, ואין בהם קדושה מצד עצמם, רק בשבילכם שאתם שומרים אותם. סוף דבר, אין שום ענין קדוש בעולם ויוחס לו העבודה והכניעה, רק השי"ת שמו הוא קדוש במציאותו המחוייבת, ולו נאווה תהילה ועבודה... וזהו 'ויחי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות'... הבין טעותן 'ויחר אף משה וישלך מידי את הלוחות', ר"ל כי אין שום קדושה וענין אלקי כלל בלעדי מציאות הבורא ית"ש, ואם הביא הלוחות היו כמחלפים עגל בלוח ולא סרו מטעותן, אולם כאשר שבר הלוחות ראו איך המה לא הגיעו אל מטרת האמונה בה' ותורתו הטהורה.

כז. ירושלמי תענית ד, ה

ר' עזרה בשם ר' יהודה ברבי סימון הלוחות: היו משאוי ארבעים סאה, והכתב היה סובלן. כיון שפרח הכתב, כבדו על ידיו של משה ונפלו ונשתברו.

כח. רשב"ם על שמות פרק לב פסוק יט

(יט) וישלך מידי - כשראה את העגל תשש כחו ולא הי' בו כח להשליכם רחוק ממנו קצת שלא יזיק את רגליו בנפלים כדרך כל משליכי משוי כשאין בהם כח לשאת. וכן ראיתי בפרקים של רבי אליעזר ועיקר פשוטו כך:

כט. חזקוני על שמות פרק לב פסוק יט

וישלך מידי - תשש כחו כשראה את העגל ולא היה בו כח לסבלם והשליכם רחוק ממנו קצת כדי שלא יזוק ברגליו בנפלים.

ל. אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ב

רבי יהודה בן בתירא אומר: לא שבר משה את הלוחות אלא שנאמר לו מפי הגבורה, שנאמר 'פה אל פה אדבר בו' (במדבר י"ב ח') פה אל פה אמרתי לו שבר את הלוחות.

לא. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פז/א

שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכים הקדוש ברוך הוא עמו הוסיף יום אחד מדעתו ופירש מן האשה ושבר את הלוחות... שבר את הלוחות מאי דריש? אמר: ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה וכל בן נכר לא יאכל בו התורה כולה [כאן] וישראל מומרים על אחת כמה וכמה. ומנלן דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו? שנאמר 'אשר שברת', ואמר ריש לקיש: יישר כחך ששיברת.

לב. שערי ישר, הקדמה

ואפשר לבאר על פי זה ענין שבירת הלוחות שלא ראיתי ביאור ענין זה, שבהשקפה ראשונה הוא ענין סתום, היתכן שמשה רבינו ע"ה היה חושב שבשביל שעשו ישראל את העגל, ישארו בלי תורה ח"ו, והיה ראוי לו להמתין מלמדם עד שיתקנו מעשיהם, אבל לא לשברם לגמרי ואח"כ להתנפל לפני ה' לבקש לוחות שניות, והנה חז"ל קבלו שסגולה מיוחדת היתה בלוחות הראשונות, דאמרינן בגמרא עירובין דף נ"ד מאי דכתיב חרות על הלוחות, אלמלא לא נשתברו הלוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל, היינו שהיתה סגולה בהם שאם למד אדם פעם אחת, היה שמור בזכרונו לעולם, וענין זה הרגיש משה רבינו ע"ה שעלול עי"ז להיות חילול הקודש נורא מאד, שאפשר שיזדמן שיהיה איש מושחת ומגואל במעשים רעים, בקי בכל חדרי התורה, ולמד משה רבינו ע"ה ק"ו מקרבן פסח שאמרה תורה וכל בן נכר לא יאכל בו, ולכן מצא משה רבינו ע"ה שראוי שלוחות אלה ישתברו ולהשתדל לקבל לוחות אחרים, היינו דהלוחות הראשונים היו מעשה אלקים כמו גוף הכתב כמו שמפורש בתורה, והלוחות האחרונים היו מעשה ידי אדם כמו שכתוב פסל לך שני לוחות אבנים, וענין הלוחות הוא דבר המעמיד ומקיים שלא יהיו אותיות פורחות באויר, וכיון שהיו מעשה ה' היה עומד לעד, אבל השניות שהיו מעשה אדם אינם מתקיימים רק בתנאים וגדרים, ותחלת קבלת התורה ע"י משה רבינו ע"ה היתה דמות ואות לכל בני ישראל מקבלי התורה, שכמו שאמר הקדוש ברוך הוא למשה רבינו ע"ה פסל לך שני לוחות אבנים, כמו כן הוא רמז לכל מקבלי התורה, שיכין כל איש ישראל לוחות לעצמו, לכתוב עליהם דבר ה', וכפי הכשרתו בהכנת הלוחות, כן תהיה קבלתו, מתחילה וכן גם אח"ז אם יתקלקלו אצלו הלוחות, אז לא תתקיים התורה, ועי"ז לא יהיה מצוי כל כך ענין פחד משה רבינו ע"ה, שלפי ערך מעלת האדם ביראת ה' ובמדות, שהוא לוח לבבו, לפי ערך זה ינתן לו מן השמים קנין התורה, ואם יפול אח"כ ממדרגתו, לפי ערך זה תשכח התורה ממנו, וכמו שאמרו חז"ל שכמה ענינים גורמים לשכחת התורה רח"ל, ועל דבר גדול זה אמרו חז"ל לפרש את הכתוב בסיומא של תורה, ולכל היד החזקה שעשה משה לעיני כל ישראל.

לג. ספר במדבר פרק יט

(ב) זאת חקת התורה אשר צוה יְדוֹדְךָ לְאָמֹר דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה תַּמְיָמָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עַל:

לד. רש"י על במדבר פרק יט פסוק כב

פרה אדמה - משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך, אמרו תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל: